

INTERFAOL VA FAOL O'QITISH METODLARINING TAYANCH KOMPETENSIYALAR SHAKLLANISHIGA TA'SIRI

Choriyeva Barno Alisher qizi

Turon universiteti 2-bosqich magistranti

Anotatsiya: *Hozirgi davrda ta'lim tizimi o'quvchilardan nafaqat nazariy bilimlarni, balki yuqori darajadagi kreativlik va amaliy ko'nikmalarni talab etmoqda, bu esa o'z navbatida ta'lim jarayoniga interfaol va faol o'qitish metodlarini keng tatbiq etish zaruriyatini yuzaga keltirmoqda. Ushbu maqolada texnologiya fani misolida interfaol metodlar, xususan, guruh ishlari, muammoli ta'lim, aqliy xaritalar va brainstorming usullarining o'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishdagi o'rni tahlil qilinadi. Tadqiqotda mazkur metodlarning o'quvchilar faolligini oshirish, ularning mustaqil va innovatsion fikrlashini rivojlantirish hamda nazariy bilimlarni real hayotiy muammolar yechimiga yo'naltirish imkoniyatlari yoritib berilgan. Shuningdek, 3D modellashtirish va robototexnika kabi zamonaviy texnologik vositalarning o'quvchilarda texnik-kreativ kompetensiyalarni tarkib toptirishdagi samaradorligi asoslab berilgan.*

Kalit so'zlar: *Ta'lim tizimi, interfaol metodlar, faol o'qitish, tayanch kompetensiyalar, texnologiya fani, kreativlik, muammoli ta'lim, aqliy xarita, guruh ishlari, innovatsion texnologiyalar.*

Kirish

Zamonaviy taraqqiyot va shiddat bilan o'zgarib borayotgan mehnat bozori ta'lim tizimi oldiga o'quvchilarda nafaqat fundamental nazariy bilimlarni, balki yuqori darajadagi kreativlik, ijodkorlik va amaliy muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishdek strategik vazifani qo'ymoqda. Xususan, texnologiya fani doirasida o'quvchilarni shunchaki texnik ma'lumotlar bilan ta'minlash bugungi kun talablariga javob bermaydi, balki ularda hayotiy faoliyatda zarur bo'ladigan tayanch kompetensiyalarni, ya'ni kommunikativlik, axborot bilan ishlash va texnologik savodxonlikni shakllantirish davr talabidir. Ushbu maqsadlarni amalga oshirishda interfaol o'qitish metodlari asosiy harakatlantiruvchi kuch bo'lib xizmat qiladi, chunki bu metodlar o'quvchini ta'lim jarayonining passiv tinglovchisidan faol ishtirokchisiga aylantirib, uning mustaqil fikrlashi va yaratuvchanlik salohiyatini yuzaga chiqaradi. Interfaol va faol o'qitish yondashuvlari, jumladan guruh ishlari, muammoli ta'lim va brainstorming kabi usullar orqali o'quvchilar jamoada ishlash, fikr almashish va kutilmagan texnik vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish ko'nikmalarini o'zlashtiradilar, bu esa o'z navbatida ijtimoiy-fuqarolik va o'z-o'zini rivojlantirish kompetensiyalarining poydevorini tashkil etadi. Shuningdek, 3D modellashtirish, robototexnika va raqamli resurslar kabi innovatsion texnologiyalarning dars jarayoniga tatbiq etilishi o'quvchilarga o'z g'oyalarini hayotga tatbiq etish imkonini beradi va ularning texnologik dunyo

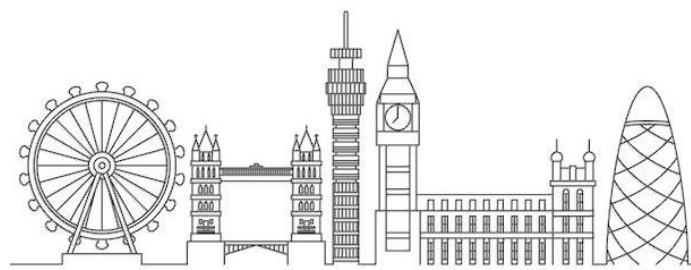

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

qarashini kengaytiradi. Mazkur maqolada interfaol metodlarning texnologiya fani darslaridagi metodik ahamiyati tahlil qilinarkan, ularning tayanch kompetensiyalarni shakllantirishdagi bevosita ta'siri va zamonaviy o'quvchini kreativ shaxs sifatida voyaga yetkazishdagi roli ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Texnologiya fani darslarida interfaol va faol o'qitish metodlarining integratsiyalashuvi o'quvchining kognitiv rivojlanishi va tayanch kompetensiyalarining dinamik o'sishini ta'minlaydi. Xususan, guruh ishlari metodi nafaqat kommunikativ kompetensiyani, balki ijtimoiy moslashuvchanlikni ham shakllantiradi; o'quvchilar jamoada loyiha ustida ishlayotganda vazifalarni taqsimlash, liderlik xislatlarini namoyon etish va o'zaro yordam tamoyillari asosida umumiy natijaga erishishni o'rganadilar. Bu jarayonda ijtimoiy-fuqarolik kompetensiyasining amaliy ko'rinishi bo'lgan mas'uliyat hissi o'quvchilarning har bir harakatida aks etadi. Muammoli ta'lim metodikasining kengaytirilgan tatbiqi esa o'quvchilarni "izlanish-yechim-tadbiq" zanjiri asosida ishlashga o'rgatadi. Masalan, texnologik jarayondagi biror nosozlikni bartaraf etish yoki mavjud qurilmani modernizatsiya qilish bo'yicha berilgan vazifa o'quvchining mantiqiy fikrlashini faollashtiradi va unda matematik savodxonlik hamda texnik yangiliklardan xabardor bo'lish kompetensiyasini yuqori darajaga ko'taradi.

Aqliy xaritalar va tizimli vizuallashtirish vositalari axborot oqimini saralashda markaziy o'rin tutadi; bu metod orqali o'quvchi texnologiya fanining murakkab terminologiyasi va konstruksiyalarini mantiqiy bog'liqlikda yodda saqlaydi, bu esa uning axborot bilan ishlash kompetensiyasini raqamli savodxonlik bilan uyg'unlashtiradi. Brainstorming va ijodiy yondashuv metodlari o'quvchini stereotipik fikrlashdan xalos etib, unda o'z-o'zini rivojlantirish kompetensiyasini — ya'ni o'z imkoniyatlarini kashf etish va kreativ g'oyalarni qo'rqmasdan o'rtaga tashlash qobiliyatini shakllantiradi. Hozirgi davrning eng ilg'or yo'nalishlari bo'lgan 3D modellashtirish va robototexnika loyihalari esa o'quvchida milliy va umummadaniy kompetensiyani yangi mazmun bilan boyitadi: o'quvchi yaratgan har bir innovatsion mahsuloti orqali jahon texnologik madaniyatining bir bo'lagiga aylanadi. Shuningdek, loyiha asosida o'qitish (PBL) metodini qo'llashda o'quvchilarning mustaqil ravishda onlayn resurslar, video darslar va interaktiv mobil ilovalar bilan ishlashi ularning ta'limiy mustaqilligini ta'minlab, hayot davomida o'qish (lifelong learning) ko'nikmasini mustahkamlaydi. Shunday qilib, texnologiya fanidagi har bir interfaol metod o'quvchida nafaqat konkret amaliy malakalarni, balki har qanday hayotiy va professional vaziyatda qo'l keladigan universal tayanch kompetensiyalar majmuasini tizimli ravishda tarkib toptiradi.

1-jadval. Interfaol metodlar va tayanch kompetensiyalar o'zaro bog'liqligi

Interfaol metod nomi	Shakllanadigan tayanch kompetensiya	Metodning amaliy mexanizmi (Texnologiya fani misolida)	Kutilayotgan natija
Guruh ishlari (Teamwork)	Kommunikativ kompetensiya	O'quvchilar loyiha ustida birgalikda ishlaydi, fikr almashadi va umumiy qaror qabul qiladi.	Jamoda ishlash va muloqot madaniyati shakllanadi.
Muammoli ta'lim (PBL)	Matematik va texnik savodxonlik	Ishlab chiqarish yoki dizayn jarayonidagi muammoni aniqlash va uning optimal yechimini topish.	Mantiqiy va tanqidiy fikrlash rivojlanadi.
Aqliy xaritalar (Mind Maps)	Axborot bilan ishlash kompetensiyasi	Yangi texnologiyalar yoki ishlov berish usullarini tizimli sxemalar ko'rinishida tashkil etish.	Axborotni saralash va tahlil qilish malakasi ortadi.
Brainstorming (Aqliy hujum)	O'z-o'zini rivojlantirish va kreativlik	Yangi g'oyalar, innovatsion dizayn yoki noodatiy texnik yechimlarni erkin o'rta tashlash.	Ijodiy salohiyat va o'ziga bo'lgan ishonch ortadi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ta'lim paradigmasida texnologiya fani o'quvchilardan nafaqat texnik bilimlarni o'zlashtirishni, balki yuqori darajadagi kreativlik va amaliy muammolarni hal qilish ko'nikmalarini talab etmoqda, bu esa dars jarayonida interfaol metodlarning rolini strategik darajaga ko'taradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, guruh ishlari, muammoli ta'lim, aqliy xaritalar va brainstorming kabi metodlar o'quvchilarni ta'lim jarayonining faol sub'yektiga aylantirib, ularda kommunikativlik, axborot bilan ishlash va o'z-o'zini rivojlantirish kabi tayanch kompetensiyalarning tizimli shakllanishiga xizmat qiladi. Ayniqsa, 3D modellashtirish, robototexnika va raqamli resurslar kabi innovatsion texnologiyalarning interfaol yondashuvlar bilan uyg'unlashuvi o'quvchilarning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarishda va ularni kelajakdagi texnologik jarayonlarga tayyorlashda eng samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Natijada, interfaol o'qitish metodlaridan foydalanish o'quvchilarning nafaqat nazariy bilimlarini mustahkamlaydi, balki ularni real hayotiy masalalarni innovatsion yo'llar bilan hal qila oladigan, raqobatbardosh va kreativ shaxs sifatida shakllantiradi.

1. Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O‘zbekiston strategiyasi". – Toshkent: "O‘zbekiston" nashriyoti, 2021.
2. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. "Ta’limda innovatsion texnologiyalar". – Toshkent: Iste’dod, 2008. (Interfaol metodlarning nazariy asoslari).
3. Tolipov O‘., Usmonboeva M. "Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari". – Toshkent: Fan, 2006. (Kompetensiyaviy yondashuv metodikasi).
4. Sharipov Sh. "O‘quvchilar ixtirochilik ijodkorligini shakllantirishning pedagogik asoslari". – Toshkent: Fan, 2007. (Texnologiya fanida ijodkorlikni rivojlantirish).
5. UNESCO Report. "Information and Communication Technology in Education: A Curriculum for Schools and Programme of Teacher Development". – Paris, 2002.
6. "Eurasian Journal of Mathematical Theory and Computer Sciences" materiallari. Volume 4, Issue 11, November 2024. ISSN 2181-2861. (Texnologiya fanida interfaol metodlar tahlili).
7. Azizxo‘jaeva N.N. "Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat". – Toshkent: TDPU, 2003.

